ĢENERĀLADVOKĀTA MACEJA ŠPUNARA [*MACIEJ SZPUNAR*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2017. gada 1. februārī[1]

Lieta C-670/15

Jan Šalplachta

(Bundesarbeitsgericht (Federālā darba lietu tiesa, Vācija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa – Tiesu pieejamība pārrobežu strīdos – Direktīva 2003/8/EK – Piemērošanas joma – Juridiskās palīdzības pieprasījums, kas iesniegts tās dalībvalsts kompetentajai iestādei, kurā notiek tiesas sēdes – Izdevumu, kas radušies, tulkojot juridiskās palīdzības pieprasījumam pievienotos dokumentus, atlīdzināšana

Ievads

1. Šajā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu Tiesai tiek dota iespēja precizēt Padomes Direktīvas 2003/8/EK[2], kuras mērķis ir noteikt kopīgus obligātus noteikumus attiecībā uz juridisko palīdzību pārrobežu strīdos, piemērošanas jomu.

2. *Bundesarbeitsgericht* (Federālā darba lietu tiesa, Vācija) ir jāizskata strīds par to izdevumu atlīdzināšanu, kas radušies saistībā ar juridiskās palīdzības pieprasījumu, proti, šādam pieprasījumam pievienoto dokumentu tulkošanas izdevumiem. Vācijas tiesību aktos, ar kuriem transponēta Direktīva 2003/8, nav paredzēts piešķirt juridisko palīdzību pašai juridiskās palīdzības procedūrai, ja šāds pieprasījums ir iesniegts Vācijas tiesā, kura ir arī kompetentā iestāde. Ar šo lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu Vācijas augstākā darba lietu tiesa netieši vēlas noskaidrot valsts noteikumu saderību ar Direktīvu 2003/8 (turpmāk tekstā – "direktīva").

1 Oriģinālvaloda – angļu.

2 2003. gada 27. janvāra Direktīva par to, kā uzlabot tiesu pieejamību pārrobežu strīdos, nosakot kopīgus obligātus noteikumus attiecībā uz juridisko palīdzību šādos strīdos (OV 2003, L 26, 41. lpp.).

Tiesiskais regulējums

Savienības tiesības

3. Direktīvā 2003/8 paredzēts:

“3. pants

Tiesības uz juridisko palīdzību

1. Fiziskām personām, kuras ir puses strīdā, uz ko attiecas šī direktīva, ir tiesības saņemt atbilstīgu juridisko palīdzību, lai nodrošinātu reālu tiesas pieejamību saskaņā ar šajā direktīvā izklāstītajiem nosacījumiem.

2. Juridisko palīdzību uzskata par atbilstīgu, ja tā garantē:

a) pirmstiesas konsultāciju, lai panāktu izlīgumu pirms tiesvedības ierosināšanas;

b) juridisku palīdzību un pārstāvību tiesā un palīdzības saņēmēja atbrīvojumu no tiesāšanās izdevumu segšanas vai šo izdevumu atlīdzināšanu, ieskaitot 7. pantā minētos izdevumus un honorārus personām, kuras tiesa pilnvarojusi rīkoties tiesvedības laikā.

[..]

7. pants

Izdevumi, kas saistīti ar strīda pārrobežu raksturu

Juridiskajā palīdzībā, kas piešķirta dalībvalstī, kurā notiek tiesas sēdes, iekļauj šādus izdevumus, kuri ir tieši saistīti ar strīda pārrobežu raksturu:

[..]

b) tādu tiesas vai kompetentās iestādes pieprasītu un palīdzības saņēmēja iesniegtu dokumentu tulkošana, kas ir nepieciešami lietas izšķiršanai; un

[..].

8. pants

Izdevumi, ko sedz domicila vai pastāvīgās dzīvesvietas dalībvalsts

Dalībvalsts, kurā ir juridiskās palīdzības pieprasītāja domicils vai pastāvīgā dzīvesvieta, sniedz juridisko palīdzību, kā norādīts 3. panta 2. punktā, kas vajadzīga, lai segtu:

a) izdevumus, kas saistīti ar vietējā advokāta vai jebkuras citas personas, kurai saskaņā ar likumu ir tiesības sniegt juridisku konsultāciju, palīdzību līdz juridiskās palīdzības pieprasījuma saņemšanai saskaņā ar šo direktīvu dalībvalstī, kurā notiek tiesas sēdes;

b) pieprasījuma un vajadzīgo apliecinošo dokumentu tulkošanas izmaksas, ja pieprasījumu iesniedz iestādēm minētajā dalībvalstī.

[..]

13. pants

Juridiskās palīdzības pieprasījumu iesniegšana un pārsūtīšana

1. Juridiskās palīdzības pieprasījumus var iesniegt:

a) kompetentajai iestādei dalībvalstī, kurā ir pieprasītāja domicils vai pastāvīgā dzīvesvieta (pārsūtītāja iestāde); vai

b) kompetentajai iestādei dalībvalstī, kurā notiek tiesas sēdes vai kurā jāizpilda nolēmums (saņēmēja iestāde).

2. Juridiskās palīdzības pieprasījumu aizpilda un apliecinošos dokumentu pārtulko:

a) kompetentās saņēmējas iestādes dalībvalsts valsts valodā vai vienā no valodām, kas atbilst kādai no Kopienas iestādēs lietotajām valodām; vai

b) citā valodā, kuru minētā dalībvalsts ir norādījusi par sev pieņemamu saskaņā ar 14. panta 3. punktu.

[..]

4. Kompetentā pārsūtītāja iestāde palīdz pieprasītājam, nodrošinot to, ka pieprasījumam ir pievienoti visi apliecinošie dokumenti, par kuriem tai ir zināms, ka tie ir vajadzīgi, lai pieprasījumu izskatītu. Tā palīdz pieprasītājam nodrošināt arī visus vajadzīgos apliecinošo dokumentu tulkojumus saskaņā ar 8. panta b) apakšpunktu.

Kompetentā pārsūtītāja iestāde nosūta pieprasījumu kompetentajai saņēmējai iestādei citā dalībvalstī 15 dienās pēc tam, kad saņemts vienā no 2. punktā norādītajām valodām pienācīgi aizpildīts pieprasījums un apliecinošie dokumenti, kas vajadzības gadījumā pārtulkoti vienā no minētajām valodām.

[..]

6. Dalībvalstis nevar pieprasīt samaksu par pakalpojumiem, kas sniegti saskaņā ar 4. punktu. [..]”

Vācijas tiesības

4. Direktīva 2003/8 Vācijas tiesībās tika transponēta ar *Zivilprozessordnung* (Civilprocesa kodekss, turpmāk tekstā – “*ZPO*”) 114.–127.a pantu, kā arī 1076.–1078. pantu.

5. Saskaņā ar *ZPO* 114. panta 1. punktu:

“Lietas dalībnieks, kas sava personiskā un finanšu stāvokļa dēļ nevar samaksāt tiesvedības izdevumus, var tos samaksāt tikai daļēji vai pa daļām, pamatojoties uz pieteikumu, saņem palīdzību tiesāšanās izdevumu segšanai, ja nodomātā tiesvedība vai aizstāvība tiesā var būt pietiekami sekmīga un tā nav nepamatota. Pārrobežu juridiskajai palīdzībai Eiropas Savienībā papildus ir piemērojams 1076.–1078. pants.”

6. Saskaņā ar *ZPO* 117. panta 1. un 2. punktu:

“1. Juridiskās palīdzības pieprasījums ir jāiesniedz piekritīgajā tiesā; [..].

2. Pieprasījumam ir jāpievieno lietas dalībnieka paziņojums par tā personisko un finanšu stāvokli (ģimenes stāvoklis, profesija, īpašums, ienākumi un apgrūtinājumi), kā arī attiecīgi pierādījumi. [..]”

7. Saskaņā ar *ZPO* 1076. pantu:

“Pārrobežu juridiskajai palīdzībai Eiropas Savienībā saskaņā ar [Direktīvu 2003/8/EK] ir piemērojams 114.–127.a pants, ja turpinājumā nav noteikts citādi.”

8. Saskaņā ar *ZPO* 1078. panta 1. punktu:

“Attiecībā uz saņemtajiem pārrobežu juridiskās palīdzības lūgumiem kompetenta ir piekritīgā vai par izpildi atbildīgā tiesa. Pieprasījumiem ir jābūt aizpildītiem vācu valodā, un apliecinošajiem dokumentiem ir jāpievieno tulkojums vācu valodā. [..]”

9. Saskaņā ar Vācijas judikatūru, kā skaidro iesniedzējtiesa, šajās normās nav paredzēta juridiskās palīdzības sniegšana attiecībā uz pašu juridiskās palīdzības procedūru, jo šī procedūra nav “tiesvedība” *ZPO* 114. panta izpratnē. Tādēļ ir izslēgta juridiskās palīdzības sniegšana saistībā ar izdevumiem, kas rodas, pārtulkojot tiesvedības valodā juridiskās palīdzības pieprasījumam pievienoto paziņojumu un apliecinošos dokumentus. Tādējādi, ja pieprasītājs, kura dzīvesvieta ir citā dalībvalstī, ceļ tieši prasību Vācijas tiesā un vienlaikus šajā tiesā iesniedz juridiskās palīdzības pieprasījumu, pret viņu ir piemērojami tādi paši noteikumi kā pret Vācijā dzīvojošu personu.

Faktiskie apstākļi, tiesvedība un prejudiciālie jautājumi

10. *J. Šalplachta* dzīvesvieta ir Čehijas Republikā. Viņš *Arbeitsgericht Zwickau* (Cvikavas Darba lietu tiesa, Vācija) 2013. gada 24. septembrī ar savas Vācijas advokātes starpniecību cēla prasību par nesamaksātās darba algas izmaksu pret Vācijā reģistrētu uzņēmumu *Elektroanlagen & Computerbau GmbH* un vienlaikus lūdza piešķirt juridisko palīdzību. Viņš 2013. gada 27. novembrī lūdza juridisko palīdzību attiecināt arī uz tādu dokumentu tulkošanas izmaksām, kas tiek izmantoti kā pierādījumi attiecībā uz prasītāja ienākumiem un finanšu stāvokli.

11. 2014. gada 8. aprīlī *Arbeitsgericht Zwickau* (Cvikavas Darba lietu tiesa) kancelejā tika saņemts prasītāja 2013. gada 23. septembrī parakstītais un vācu valodā aizpildītais paziņojums par viņa personisko un finanšu stāvokli. Paziņojuma veidlapu, ieskaitot paskaidrojumus un apliecinošos dokumentus, vācu valodā pārtulkoja Drēzdenē (Vācija) reģistrēts komerciāls tulkojumu birojs. Prasītājs pievienošanai lietas materiāliem iesniedza divus viņam adresētus tulkojuma biroja rēķinus.

12. *Arbeitsgericht Zwickau* (Cvikavas Darba lietu tiesa) prasītājam piešķīra juridisko palīdzību pirmajā tiesu instancē, bet noraidīja tulkošanas izmaksu atlīdzināšanu. Prasītāja sūdzību *Landesarbeitsgericht* (Federālā darba lietu tiesa) noraidīja. Pēc tam prasītājs iesniedzējtiesā iesniedza kasācijas sūdzību.

13. Iesniedzējtiesa piebilst, ka šī kasācijas sūdzība būtu jāapmierina tikai tad, ja *ZPO* 114. un nākamie panti atbilstoši Savienības tiesībām būtu jāinterpretē tādējādi, ka Vācijas Federatīvajā Republikā nodrošinātā juridiskā palīdzība iekļauj izdevumus, kas prasītājam ir radušies, pārtulkojot juridiskās palīdzības pieprasījumam pievienoto paziņojumu un apliecinošos dokumentus. Pretējā gadījumā kasācijas sūdzība būtu jānoraida.

14. Pastāvot šādiem apstākļiem, *Bundesarbeitsgericht* (Federālā darba lietu tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:

"Vai no fiziskās personas tiesībām uz efektīvu iespēju vērsties tiesā pārrobežu strīda gadījumā [Direktīvas 2003/8] 1. un 2. panta izpratnē izriet prasība, ka Vācijas Federatīvās Republikas piešķirtā juridiskā palīdzība iekļauj pieprasītāja izdevumus, kas radušies, pārtulkojot paziņojumu un juridiskās palīdzības pieprasījuma apliecinošos dokumentus, ja pieprasītājs vienlaicīgi ar prasības celšanu arī kā saņēmējā iestādē direktīvas 13. panta 1. punkta b) apakšpunkta izpratnē kompetentajā piekritīgajā tiesā lūdz juridisko palīdzību un pats ir licis sagatavot tulkojumu?"

15. Iesniedzējtiesas lēmums tika saņemts Tiesā 2015. gada 15. decembrī. Rakstveida apsvērumus iesniedza *J. Šalplachta*, Vācijas un Čehijas Republikas valdības, kā arī Eiropas Komisija. *J. Šalplachta*, Vācijas un Spānijas valdības, kā arī Komisija sniedza mutvārdu apsvērumus tiesas sēdē 2016. gada 9. novembrī.

Vērtējums

Ievads

16. Direktīvas 2003/8 13. panta 1. punkta a) un b) apakšpunktā juridiskās palīdzības pieprasītājam dota procesuālā iespēja iesniegt pieprasījumu vai nu kompetentajai iestādei dalībvalstī, kurā ir pieprasītāja domicils vai pastāvīgā dzīvesvieta (a) apakšpunkts), vai iestādei dalībvalstī, kurā notiek tiesas sēdes vai kurā jāizpilda nolēmums (b) apakšpunkts).

17. Ja juridiskās palīdzības pieprasījums ir iesniegts pieprasītāja domicila vai pastāvīgās dzīvesvietas dalībvalstī, minētās dalībvalsts kompetentā iestāde ir "pārsūtītāja iestāde", bet tās dalībvalsts kompetentā iestāde, kurā notiek tiesas sēdes vai kurā jāizpilda nolēmums, ir "saņēmēja iestāde".

18. Saskaņā ar Direktīvas 2003/8 13. panta 4. punktu, pirms pārsūtīt pieprasījumu pārsūtīšanai saņēmējai iestādei, pārsūtītāja iestāde pieprasītāja domicila vai pastāvīgās dzīvesvietas dalībvalstī palīdz pieprasītājam nodrošināt apliecinošo dokumentu tulkojumus.

19. Šajā normā atspoguļots Direktīvas 2003/8 8. panta b) apakšpunkts, kurā pieprasīts, ka dalībvalsts, kurā ir juridiskās palīdzības pieprasītāja domicils vai pastāvīgā dzīvesvieta, jāsniedz juridiskā palīdzība, kas vajadzīga, lai segtu pieprasījuma un vajadzīgo apliecinošo dokumentu tulkošanas izmaksas, ja pieprasījumu iesniedz kompetentajai iestādei minētajā dalībvalstī.

20. Tomēr Direktīvā 2003/8 tieši nav paredzēts atlīdzināt tulkošanas izmaksas, ja juridiskās palīdzības pieprasījums ir iesniegts iestādēm dalībvalstī, kurā notiek tiesas sēdes (dalībvalstī, kurā atrodas tiesa).

21. Ar šo lūgumu iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai Direktīvā 2003/8 pieprasīta minēto izmaksu segšana arī pēdējā no minētajām situācijām.

22. Iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Direktīvā 2003/8 pieprasīts, ka ar juridisko palīdzību, kas piešķirta dalībvalstī, kurā notiek tiesas sēdes, ir jāsedz izdevumi, kas pieprasītājam radušies saistībā ar paziņojuma un juridiskās palīdzības pieprasījuma apliecinošo dokumentu tulkošanu, ja šis pieprasījums ir iesniegts minētās dalībvalsts kompetentajai iestādei, nevis tās dalībvalsts iestādēm, kurā ir pieprasītāja domicils vai pastāvīgā dzīvesvieta.

Attiecīgo noteikumu formulējums

23. Lai gan iesniedzējtiesa atsaucas uz direktīvas 1. un 2. pantu, kā arī 13. panta 1. punkta b) apakšpunktu, uzskatu, ka, lai sniegtu noderīgu atbildi, Tiesai ir jāinterpretē direktīvas 3. un 7. pants.

24. Saskaņā ar direktīvas 3. panta 1. punktu fiziskām personām, kuras ir puses strīdā, uz ko attiecas šī direktīva, ir tiesības saņemt atbilstīgu juridisko palīdzību, lai nodrošinātu reālu tiesas pieejamību saskaņā ar šajā direktīvā izklāstītajiem nosacījumiem. Juridisko palīdzību uzskata par atbilstīgu, ja tā garantē it īpaši juridisku palīdzību un pārstāvību tiesā un palīdzības saņēmēja atbrīvojumu no tiesāšanās izdevumu segšanas vai šo izdevumu atlīdzināšanu, ieskaitot 7. pantā minētos izdevumus un honorārus personām, kuras tiesa pilnvarojusi rīkoties tiesvedības laikā (3. panta 2. punkta b) apakšpunkts).

25. Juridiskās palīdzības nosacījumi un apjoms tālāk ir izklāstīti direktīvas 5.–11. pantā.

26. Šajās normās reglamentētas tiesības saņemt juridisko palīdzību gan dalībvalstī, kurā atrodas tiesa (5.–7. pants), gan pieprasītāja domicila vai pastāvīgās dzīvesvietas dalībvalstī (8. pants).

27. It īpaši attiecībā uz izdevumiem, kuri ir saistīti ar strīda pārrobežu raksturu, direktīvas 7. panta b) apakšpunktā paredzēts, ka juridiskā palīdzība ir jāattiecina arī uz izdevumiem, kuri ir tieši saistīti ar strīda pārrobežu raksturu, tostarp tiem, kas radušies tādu tiesas vai kompetentās iestādes pieprasītu un juridiskās palīdzības saņēmēja iesniegtu dokumentu tulkošanai, kas ir nepieciešami lietas izšķiršanai.

28. Saskaņā ar direktīvas 8. panta b) apakšpunktu dalībvalsts, kurā ir juridiskās palīdzības pieprasītāja domicils vai pastāvīgā dzīvesvieta, sniedz juridisko palīdzību pieprasījuma un vajadzīgo apliecinošo dokumentu tulkošanas izmaksām, ja pieprasījumu iesniedz iestādēm minētajā dalībvalstī.

29. Šo normu formulējumā nav tieši minēti tulkošanas izdevumi, kas radušies par juridiskās palīdzības pieprasījumu, kad pieprasījumu iesniedz dalībvalstī, kurā notiek tiesas sēdes. No vienas puses, direktīvas 7. pantā, kurā aplūkoti izdevumi dalībvalstī, kurā notiek tiesas sēdes, minēta tādu dokumentu tulkošana, kas ir "nepieciešami lietas izšķiršanai", bet skaidri nav minēti izdevumi, kas radušies saistībā ar juridiskās palīdzības pieprasījumu. No otras puses, direktīvas 8. pants, kurā īpaši norādīti šādi izdevumi, attiecas tikai uz tādiem izdevumiem, ko sedz pieprasījuma iesniedzēja domicila vai pastāvīgās dzīvesvietas dalībvalsts.

30. No tā izrietošā neskaidrība atspoguļota šajā tiesvedībā izteiktajos pretējos viedokļos.

31. Iesniedzējtiesa – lai gan norādot, ka šādu interpretāciju nevar skaidri secināt no direktīvas, – uzskata, ka Direktīvas 2003/8 8. pantā precizēta doma, ka izdevumus, kas radušies juridiskās palīdzības pieprasītājam, lai pārtulkotu paziņojumu un juridiskās palīdzības pieprasījuma apliecinošos dokumentus, sedz vienīgi pieprasījuma iesniedzēja domicila vai pastāvīgās dzīvesvietas dalībvalsts, šajā gadījumā – Čehijas Republika. Iesniedzējtiesa tālāk piebilst, ka, lai gan minētā interpretācija nozīmē, ka tulkošanas izdevumus vispār nesedz, ja pieprasījums ir iesniegts tieši dalībvalstī, kurā notiek tiesas sēdes, šīs sekas izriet no pieprasījuma iesniedzēja veiktās procesuālās izvēles. Pieprasījuma iesniedzējam bija iespēja pieteikties juridiskajai palīdzībai Čehijas Republikā, un viņš nezaudētu nekādas tiesības, ja to būtu darījis.

32. Trīs dalībvalstis, kas iestājušās šajā lietā, piekrīt šim viedoklim.

33. Vācijas, Čehijas Republikas un Spānijas valdības piebilst, ka Direktīvas 2003/8 7. pants attiecas uz izdevumiem, kas radušies tādu dokumentu tulkošanai, kas ir "nepieciešami lietas izšķiršanai", bet skaidri nav minēti izdevumi tādu dokumentu tulkošanai, kas saistīti ar juridiskās palīdzības pieprasījumu. Tās piebilst, ka izdevumi, kas radušies saistībā ar juridiskās palīdzības pieprasījumu, precīzi izsakoties, nav tiesvedības izdevumi. Faktiski Spānijas valdība uzsver, ka dažās tiesību sistēmās

juridiskās palīdzības pieprasījumu neiesniedz tiesai, bet gan kompetentajai administratīvajai iestādei un izskata administratīvajā procesā, kas ir neatkarīgs no tiesvedības, kura saistīta ar strīdu pēc būtības. Pat tajās tiesību sistēmās, kurās juridiskās palīdzības pieprasījums ir jāiesniedz tiesai, kas ir kompetenta izskatīt strīdu pēc būtības, šāds pieprasījums vēl aizvien tiek uzskatīts par procedūru, kas šķirta no ar šo strīdu saistītās tiesvedības.

34. Prasītājam pamatlietā un Komisijai ir pretējs viedoklis.

35. Prasītājs apgalvo, ka, no juridiskās palīdzības saņemšanas izslēdzot izdevumus, kas radušies saistībā ar juridiskās palīdzības pieprasījumu, tiktu radīts šķērslis tiesas pieejamībai pārrobežu strīdos. Ja šādi izdevumi tiktu atlīdzināti tikai pieprasījuma iesniedzēja domicila vai pastāvīgās dzīvesvietas dalībvalstī, ar to juridiskās palīdzības pieprasītājs tiktu sodīts par juridiskās palīdzības pieprasījuma iesniegšanu tieši dalībvalstī, kurā notiek tiesas sēde, tādējādi ierobežojot viņa procesuālās iespējas, kas paredzētas direktīvā, un arī iespējami atstājot viņu neaizsargātu attiecībā uz termiņu ievērošanu.

36. Komisija uzskata, ka juridiskās palīdzības apjoms saskaņā ar direktīvu ir jānosaka, ņemot vērā direktīvā izvirzītos mērķus, turklāt tam nav jābūt atkarīgam no juridiskās palīdzības pieprasītāja izvēlētā procesuālā mehānisma. Nebūtu loģiski paplašināt juridisko palīdzību ar tulkošanas izdevumiem, kas saistīti ar juridiskās palīdzības pieprasījumu, tikai tad, ja šāds pieprasījums ir iesniegts pieprasījuma iesniedzēja domicila vai pastāvīgās dzīvesvietas dalībvalstī, bet ne tad, ja tas ir tieši iesniegts tajā dalībvalstī, kurā notiek tiesas sēdes. Komisija uzskata, ka tulkošanas izdevumi ir jāatlīdzina abās situācijās.

37. Tā kā Direktīvas [2003/8] attiecīgo noteikumu formulējumam ir iespējamas pretējas interpretācijas, turpinājumā atsaukšos uz šīs direktīvas teleoloģisko un sistēmisko interpretāciju un kā papildu apsvērumu – uz tās izstrādāšanas vēsturi.

Direktīvas 2003/8 sistēma un mērķis

38. Kā redzams no Direktīvas 2003/8 1. panta 1. punkta un preambulas 5. un 6. apsvēruma, šīs direktīvas mērķis ir nodrošināt reālu tiesas pieejamību pārrobežu strīdos tām personām, kurām nav pietiekamu līdzekļu.

39. Tādēļ šīs direktīvas mērķis ir īstenot tiesības uz reālu tiesību aizsardzību tiesā attiecībā uz tiesvedības kategorijām, kas ir minētās direktīvas piemērošanas jomā, saskaņā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. panta trešo daļu, kurā garantētas tiesības uz juridisko palīdzību, ciktāl šī palīdzība ir nepieciešama, lai nodrošinātu efektīvu tiesiskuma īstenošanu [3].

40. Lai sasniegtu šo mērķi, direktīvā paredzēti noteikti kopīgi obligāti noteikumi, kas it īpaši saistīti ar tiesībām uz atbilstīgu juridisko palīdzību (3. pants) un juridiskās palīdzības apjomu pārrobežu kontekstos (7. pants). Direktīvā tādējādi mēģināts pārvarēt šķēršļus tiesas pieejamībai, kas izriet no papildu izdevumiem, kas saistīti ar strīda pārrobežu raksturu.

41. Manuprāt, lai nodrošinātu direktīvas mērķu sasniegšanu, direktīvas 3. un 7. pantā paredzētā "atbilstīgā juridiskā palīdzība" ir jāinterpretē tā, ka tajā tiek ietverti arī tie izdevumi, kas radušies paša juridiskās palīdzības pieprasījuma pārrobežu rakstura dēļ, piemēram, pieprasījuma un apliecinošo dokumentu tulkošanas izdevumi.

3 Protams, direktīvas pieņemšanas laikā Harta vēl nebija juridiski saistoša dalībvalstīm. Skat. Polijas juridiskajā literatūrā Kowalik-Bańczyk, K., Pojęcie sporu transgranicznego w dyrektywie Rady Nr. 2003/8, no: V. Czapliński, W., Wróbel, A. (red.), *Współpraca sądowa*, Varšava, 2007, 39. lpp., 42. lpp.

42. Direktīvas paredzētajās situācijās juridiskās palīdzības pieprasījuma iesniegšana ir priekšnoteikums, lai nodrošinātu tiesas pieejamību. Personām, kuras sava ekonomiskā stāvokļa dēļ nespēj segt tiesvedības izdevumus, būtu grūti segt dokumentu tulkošanas izdevumus, kas vajadzīgi pārrobežu juridiskās palīdzības pieprasījuma iesniegšanai. Tiesas pieejamība pārrobežu strīdos tādēļ būtu apdraudēta, ja iesniedzējs nevarētu saņemt atbalstu tulkošanas izdevumiem, kas saistīti ar savu juridiskās palīdzības pieprasījumu.

43. Šis apsvērums ir apstiprināts ar direktīvas sistēmu, kuras tiesību normās paredzēta ne tikai tiesvedības izdevumu atlīdzināšana, bet aplūkoti arī juridisko konsultāciju izdevumi līdz juridiskās palīdzības pieprasījuma iesniegšanai, kā arī izdevumi, kuri radušies saistībā ar juridiskās palīdzības pieprasījumu (8. pants).

44. Turklāt, tā kā direktīvā iekļautas normas, ar kurām reglamentēta juridiskās palīdzības pieprasījumu izdevumu atlīdzināšana, šādi izdevumi jāatlīdzina neatkarīgi no procesuālās iespējas, ko īsteno pieprasījuma iesniedzējs saskaņā ar direktīvas 13. panta 1. punktu.

45. Juridiskās palīdzības apjomam nav jāatšķiras atkarībā no tā procesuālo mehānismu veida, kuru izmanto juridiskās palīdzības pieprasījuma iesniegšanai.

46. Pirmkārt, šādu izdevumu izslēgšana situācijā, kad pieprasījumu iesniedz tieši dalībvalstī, kurā notiek tiesas sēdes, būtībā ierobežotu pieprasītāja izvēli starp divām procesuālām alternatīvām, kas skaidri paredzētas direktīvas 13. panta 1. punktā. Otrkārt, šāds ierobežojums varētu likt pieprasītājam izvēlēties apgrūtinošāku procesuālo risinājumu. Tā vietā, lai juridiskās palīdzības pieprasījumu iesniegtu tieši tiesai, kas ir kompetenta izskatīt strīdu pēc būtības, prasītājam būtu jāierosina divi atsevišķi procesi – pirmais tiesā pēc piekritības, lai nodrošinātu termiņu ievērošanu, bet otrais – viņa vai viņas domicila vai pastāvīgās dzīvesvietas dalībvalsts iestādēs, lai saņemtu atlīdzību par izdevumiem, kas radušies saistībā ar juridiskās palīdzības pieprasījumu.

47. Uzskatu, ka nebūtu atbilstoši šīs direktīvas 3., 8. un 7. pantā ietvertās normas izprast tādējādi, ka tām ir šāds nolūks. Nešķiet konsekventi sniegt pieprasītājam divas alternatīvas iespējas un pēc tam sodīt viņu par vienas no skaidri paredzēto procesuālo alternatīvu izmantošanu. Šāds juridiskās palīdzības pieprasītājam pieejamo procesuālo iespēju ierobežojums radītu papildu šķērsli tiesas pieejamībai, kas ir pretēji direktīvas mērķiem.

48. Manuprāt, ņemot vērā direktīvas sistēmu un mērķi, tās 7. pantu, kurā paredzēts, ka juridisko palīdzību dalībvalstī, kurā notiek tiesas sēdes, jāattiecina arī uz izdevumiem, kas tieši saistīti ar strīda pārrobežu raksturu, nevar interpretēt tā, ka ar to izslēgti izdevumi par dokumentu tulkošanu, kas vajadzīgi, lai lemtu par juridiskās palīdzības pieprasījumu šāda strīda kontekstā.

49. Tādēļ uzskatu, ka gan ar Direktīvas 2003/8 sistēmu, gan mērķi tiek atbalstīta interpretācija, saskaņā ar kuru juridiskās palīdzības apjoms saskaņā ar minētās direktīvas 3. un 7. pantu sedz tulkošanas izdevumus, kas radušies saistībā ar pārrobežu juridiskās palīdzības pieprasījumu, tostarp situācijā, kad šāds pieprasījums ir iesniegts tieši tajā dalībvalstī, kurā notiek tiesas sēdes.

Direktīvas 2003/8 izstrādāšanas vēsture

50. Manuprāt, šādu Direktīvas 3., 7. un 8. panta interpretāciju pamato tās izstrādāšanas vēsture.

51. Komisijas priekšlikumā [4] tikai vienā pantā (5. pantā) tika aplūkoti ar strīda pārrobežu raksturu saistītie izdevumi. Pirmie divi punkti attiecās uz šādiem izdevumiem, kas radušies dalībvalstī, kurā notiek tiesas sēdes, bet trešajā punktā bija reglamentēti izdevumi, kas radušies pieprasījuma iesniedzēja dzīvesvietas dalībvalstī [5]. Tādējādi saskaņā ar to sistēmu, ko bija iecerējusi Komisija savā priekšlikumā, pārrobežu izdevumi vispār būtu jāsedz dalībvalstij, kurā notiek tiesas sēdes, izņemot noteiktus izdevumus, kas radušies tajā dalībvalstī, kurā ir pieprasītāja dzīvesvieta. Šīs normas struktūra saglabājās nemainīga pēc lasījuma Eiropas Parlamentā, izņemot grozījumu 5. panta 3. punktā, kas tika ieviests, lai nodrošinātu atbilstību piedāvātajam grozījumam 2. panta 1. punktā [6].

52. Padomes galīgajā redakcijā pieņemtajā direktīvas tekstā [7] noteikumi par izdevumiem, kas saistīti ar strīda pārrobežu raksturu, tika grozīti un sadalīti divos dažādos pantos – 7. pantā "Izdevumi, kas saistīti ar strīda pārrobežu raksturu" un 8. pantā "Izdevumi, ko sedz domicila vai pastāvīgās dzīvesvietas dalībvalsts". No šīm izmaiņām tomēr neizriet, ka Padome paredzēja atkāpties no sistēmai raksturīgās koncepcijas, kā to ierosināja Komisija, saskaņā ar kuru izdevumus, kas saistīti ar strīda pārrobežu raksturu, parasti bija jāsedz tai dalībvalstij, kurā notiek tiesas sēdes, izņemot dažus konkrētus izdevumus, kas radušies pieprasītāja domicila vai pastāvīgās dzīvesvietas dalībvalstī. Patiesi, šī principa atspoguļojums vēl arvien ir atrodams direktīvas apsvērumos [8].

53. Tāpēc šķiet, ka ar izstrādāšanas vēsturi tiek atbalstīts Komisijas apgalvojums šajā lietā, ka 8. pants tika izstrādāts kā izņēmums no vispārīgā noteikuma, ar kuru pieprasīts dalībvalstij, kurā notiek tiesas sēdes, segt izdevumus. Katrā ziņā nekonstatēju nekādu atbalstu Spānijas valdības tiesas sēdē izteiktajam viedoklim ar norādījumu, ka 7. un 8. pantā ietverts izdevumu sadalījuma noteikums, detalizēti izklāstot, kura no abām attiecīgajām dalībvalstīm kādus izdevumus sedz. It īpaši, kā jau norādīju iepriekš [9], nav saprotams, kā 7. pantu varētu interpretēt tā, ka ar to tiek izslēgti izdevumi par dokumentu tulkošanu, kas vajadzīgi, lai lemtu par juridiskās palīdzības pieprasījumu, ja šāds pieprasījums ir iesniegts dalībvalstī, kurā notiek tiesas sēdes. Šāda ierobežojoša interpretācija, manuprāt, būtu pretrunā direktīvas mērķim – nodrošināt tiesības saņemt atbilstīgu juridisko palīdzību, lai garantētu reālu tiesas pieejamību pārrobežu strīdos.

54. Visbeidzot jāatzīmē, ka Vācijas valdība tiesas sēdē atsaucās uz faktu, ka ar direktīvu tika aizstāta sadarbības sistēma juridiskās palīdzības jomā, kas pastāvēja saskaņā ar Eiropas Padomes 1977. gada Strasbūras nolīgumu [10].

55. Strasbūras nolīgumā bija paredzēta sistēma pārrobežu juridiskās palīdzības pieprasījumu pārsūtīšanai, kas ļāva pieprasītājiem pietiekties juridiskajai palīdzībai savas dzīvesvietas valstī. Šajā nolīgumā bija paredzēts arī tas, ka pārsūtītājai iestādei bija jāpalīdz pieprasītājam nodrošināt, lai pieprasījumam ir pievienoti visi vajadzīgie dokumenti, un arī palīdzēt pieprasītājam nodrošināt visu vajadzīgo dokumentu tulkošanu (3. pants).

4 Priekšlikums Padomes direktīvai par to, kā uzlabot tiesu pieejamību pārrobežu strīdos, nosakot kopīgus obligātus noteikumus attiecībā uz juridisko palīdzību un citiem civilprocesa finanšu aspektiem (2002. gada 18. janvāra COM(2002) 13).

5 Komisijas priekšlikuma 5. pants bija formulēts šādi: "Izdevumi, kas saistīti ar strīda pārrobežu raksturu. Juridiskajā palīdzībā, kas piešķirta dalībvalstī, kurā notiek tiesas sēdes, iekļauj izdevumus, kuri ir tieši saistīti ar strīda pārrobežu raksturu. Šādi izdevumi ietver tādu tulku un tulkotāju, kā arī ceļa izdevumus, ja attiecīgo personu fiziskā klātbūtne tiesā ir obligāta. Dalībvalsts, kurā ir juridiskās palīdzības pieprasītāja dzīvesvieta, piešķir juridisko palīdzību, lai segtu izdevumus, kas radušies saņēmējam minētajā valstī, un it īpaši vietējā advokāta konsultāciju izdevumus."

6 Eiropas Parlamenta 2002. gada 25. septembra normatīvā rezolūcija P5_TA(2002)0441. Grozījums Nr. 17: "5. panta 3. punkts. Dalībvalsts, kurā ir juridiskās palīdzības pieprasītāja dzīvesvieta vai pastāvīgā dzīvesvieta, piešķir kompensāciju par juridiskās palīdzības izdevumiem."

7 Padomes 2002. gada 18. novembra dokuments Nr. 13385/02.

8 Skat. preambulas 23. apsvērumu, kas nozīmē, ka juridisko palīdzību piešķir dalībvalsts, kurā notiek tiesas sēdes vai kurā lūdz nolēmuma izpildi, izņemot pirmstiesas juridisko konsultāciju.

9 Skat. šo secinājumu 48. punktu.

10 Eiropas Nolīgums par juridiskās palīdzības pieprasījumu pārsūtīšanu, kas parakstīts Strasbūrā 1977. gadā (pieejams interneta vietnē http://www.coe.int/en/web/conventions/). Direktīvas pieņemšanas brīdī šo nolīgumu bija ratificējušas visas Eiropas Savienības dalībvalstis, izņemot Vāciju. Līdzīgs mehānisms juridiskās palīdzības pieprasījumu pārsūtīšanai ir paredzēts arī ar 1980. gada 25. oktobra Hāgas konvenciju par tiesu starptautisko pieejamību, kuru tajā laikā bija ratificējušas tikai sešas dalībvalstis.

56. Direktīvas 13. pantā paredzētos paziņošanas un pārsūtīšanas mehānismus ir tieši iedvesmojuši Strasbūras nolīguma [11] paziņošanas un pārsūtīšanas mehānismi.

57. Tomēr nedomāju, ka šo vēsturisko argumentu var izmantot, lai pierādītu (kā to paredzēja Vācijas valdība), ka – tā kā direktīva aizstāj Strasbūras nolīgumu – tulkošanas izdevumus, kas radušies saistībā ar juridiskās palīdzības pieprasījumiem, sedz tikai tādās situācijās, kādas iepriekš bija paredzētas Strasbūras nolīgumā, tas ir, tikai tad, ja pieprasītājs izmanto sistēmu starptautiskās juridiskās palīdzības pieprasījumu pārsūtīšanai, iesniedzot šādu pieprasījumu dzīvesvietas dalībvalstī.

58. Ar Strasbūras nolīgumu tika ieviesta sistēma juridiskās palīdzības pieprasījumu pārrobežu pārsūtīšanai, bet tas neattiecās uz jautājumu par juridiskās palīdzības apjomu dalībvalstī, kurā notiek tiesas sēdes. Ar direktīvas izstrādāšanas vēsturi ir pierādīts, ka Savienības likumdevējs plānoja balstīties uz Strasbūras nolīgumu, kas tika maz izmantots praksē [12].

59. Ja pieņemtu Vācijas valdības aizstāvēto interpretāciju, tas nozīmētu, ka direktīvā būtībā ir paredzēts tikai tas, kas sistēmā, kura pastāvēja saskaņā ar Strasbūras nolīgumu.

60. Šāds secinājums, manuprāt, būtu pretrunā Savienības likumdevēja nolūkam. Direktīvas galvenais mērķis nebija izveidot citu mehānismu juridiskās palīdzības pieprasījumu pārrobežu pārsūtīšanai, jo šāds mehānisms jau pastāvēja saskaņā ar Strasbūras nolīgumu. Direktīvā mēģināts nodrošināt faktiskas tiesības uz juridisko palīdzību citā dalībvalstī, tostarp situācijā, kad pieprasītājs izvēlas iesniegt juridiskās palīdzības pieprasījumu tieši dalībvalstī, kurā notiek tiesas sēdes. Lai šī iespēja būtu reāla, juridiskajai palīdzībai jāsedz arī tie izdevumi, kas saistīti ar juridiskās palīdzības pieprasījuma pārrobežu raksturu.

61. Ņemot vērā visus šos apsvērumus, uzskatu, ka gan ar sistēmisko, gan teleoloģisko interpretāciju tiek pamatota direktīvas 3. un 7. panta interpretācija tādējādi, ka ar juridisko palīdzību ir jāaptver pieprasītāja izdevumi, kas radušies, pārtulkojot paziņojumu un juridiskās palīdzības pieprasījuma apliecinošos dokumentus, un šī interpretācija ir apstiprināta arī ar direktīvas izstrādāšanas vēsturi.

Secinājumi

62. Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, iesaku Tiesai uz *Bundesarbeitsgericht* (Federālā darba lietu tiesa, Vācija) uzdoto prejudiciālo jautājumu atbildēt šādi:

Padomes 2003. gada 27. janvāra Direktīvas 2003/8/EK par to, kā uzlabot tiesu pieejamību pārrobežu strīdos, nosakot kopīgus obligātus noteikumus attiecībā uz juridisko palīdzību šādos strīdos, 3. panta 1. punkts un 7. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka ar juridisko palīdzību, kas piešķirta dalībvalstī, kurā notiek tiesas sēdes, ir jāaptver pieprasītāja izdevumi, kas radušies, pārtulkojot paziņojumu un juridiskās palīdzības pieprasījuma apliecinošos dokumentus, ja šis pieprasījums ir iesniegts šīs dalībvalsts kompetentajai iestādei.

11 Skat. direktīvas preambulas 26. apsvērumu.

12 Skat. Komisijas Zaļo grāmatu "Juridiskā palīdzība civillietās: problēmas, kas skar pārrobežu prāvnieku" (2000. gada 9. februāra COM(2000) 51, 15. lpp.).